



Talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar

O'rinova Nilufar Muhammadovna -

*Farg'ona davlat universiteti professori v.b.,
pedagogika fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

E-mail: nm.urinova@pf.fdu.uz

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-5430-1050>

Solijonov Yahyojon Abdulvohid o'g'li -

*Farg'ona davlat universiteti Pedagogika nazariyasi va tarixi
(faoliyat turlari bo'yicha) mutaxassisligi 2-kurs magistranti*

E-mail: yahyojonsolijonov0996@gmail.com

ORCID:<https://orcid.org/0009-0003-9044-4392>

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalari yoritilgan. Unda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim asosida talabalarda milliy g'urur, fuqarolik mas'uliyati va Vatanga sadoqat tuyg'ularini shakllantirishning samarali yo'llari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning tarbiyaviy jarayondagi ahamiyati ochib berilib, ularni amaliyotga joriy etish bo'yicha ilmiy-uslubiy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: vatanparvarlik tarbiyasi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, talaba shaxsi, innovatsion ta'lim, interaktiv metodlar, milliy qadriyatlar, fuqarolik mas'uliyati, tarbiyaviy jarayon.

Современные педагогические технологии, направленные на воспитание студентов в духе патриотизма

***Аннотация.** В данной статье рассматриваются вопросы использования современных педагогических технологий в процессе воспитания студентов в духе патриотизма. Анализируются эффективные пути формирования у студентов национальной гордости, гражданской ответственности и преданности Родине на основе инновационных подходов, интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий и лично-ориентированного обучения. Также раскрывается значение современных педагогических технологий в воспитательном процессе и представлены научно-методические рекомендации по их внедрению в образовательную практику.*

***Ключевые слова:** патриотическое воспитание, современные педагогические технологии, личность студента, инновационное обучение, интерактивные методы, национальные ценности, гражданская ответственность, воспитательный процесс.*

Modern pedagogical technologies aimed at fostering patriotism in students

***Annotation.** This article examines the issues of using modern pedagogical technologies in the process of educating students in the spirit of patriotism. The study analyzes effective ways of developing students' national pride, civic responsibility, and loyalty to the Motherland through innovative approaches, interactive methods, information and communication technologies, and learner-centered education. In addition, the significance of modern pedagogical technologies in the educational process is revealed, and scientific and methodological recommendations for their implementation in educational practice are provided.*

***Keywords:** patriotic education, modern pedagogical technologies, student personality, innovative education, interactive methods, national values, civic responsibility, educational process.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida yosh avlodni, xususan, talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash muhim ijtimoiy-pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyotining barqarorligi, milliy mustaqillik va davlat xavfsizligini ta'minlash, avvalo, yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlariga ega, Vatan taqdiriga befarq bo'lmagan yetuk shaxslarni tarbiyalash bilan chambarchas bog'liqdir. Shu bois ta'lim tizimida vatanparvarlik tarbiyasini zamonaviy talablar asosida tashkil etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning dunyoqarashi, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy faolligi shakllanadi. Ushbu jarayonda an'anaviy tarbiyaviy yondashuvlar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarurati yuzaga kelmoqda. Chunki innovatsion ta'lim texnologiyalari talabaning shaxsiy faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan vatanparvarlik tuyg'ularini ongli ravishda shakllantirish imkonini beradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, interaktiv metodlar, muammoli ta'lim, loyiha faoliyati, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvlari tarbiyaviy jarayon samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu texnologiyalar yordamida talabalar nafaqat bilim oluvchi, balki tarbiyaviy jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi, bu esa vatanparvarlik g'oyalarining chuqurroq singdirilishiga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalarini ilmiy asosda o'rganish, ularning imkoniyatlarini tahlil qilish va amaliyotga joriy etish yo'llarini aniqlash mazkur maqolaning asosiy yo'nalishini tashkil etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi pedagogika, ma'naviyat va tarbiya nazariyasida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida tadqiq etib kelinmoqda. Ilmiy adabiyotlarda vatanparvarlik tarbiyasi shaxsning ijtimoiy faolligi, fuqarolik ongining shakllanishi hamda milliy o'zlikni anglash bilan uzviy bog'liq jarayon sifatida talqin etiladi. Ayrim tadqiqotlarda vatanparvarlik tarbiyasining mazmuni, shakl va metodlari tizimli yondashuv asosida yoritilib, uning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati asoslab berilgan

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tarbiyaviy jarayonga joriy etish masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlarda interaktiv metodlar, muammoli ta'lim, loyiha faoliyati hamda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarning tarbiyaviy samaradorligi alohida ta'kidlanadi. Ushbu tadqiqotlarda innovatsion texnologiyalar talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ijtimoiy mas'uliyatini oshirish va tarbiyaviy jarayonda faol ishtirok etishini ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etilgan [1].

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim va tarbiya jarayonidagi o'rni masalasiga bag'ishlangan ilmiy ishlarda raqamli vositalardan foydalanish orqali talabalarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini samarali tashkil etish imkoniyatlari tahlil qilingan. Jumladan, multimedia resurslari, elektron ta'lim platformalari va virtual muhitlar vatanparvarlik g'oyalarini yoshlar ongiga singdirishda muhim didaktik vosita sifatida ko'rsatib o'tilgan [2].

Shu bilan birga, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni kompleks va tizimli qo'llash masalalari yetarlicha yoritilmagan. Aksariyat tadqiqotlar alohida metod yoki texnologiyalar doirasida olib borilgan bo'lib, ularni oliy ta'lim sharoitida integratsiyalashgan holda qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish zarurati saqlanib qolmoqda [3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Us Mazkur tadqiqot talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlar uyg'unligiga tayangan holda ishlab chiqildi. Ushbu yondashuvlar talaba shaxsini tarbiyaviy jarayonning markaziy subyekti sifatida qarash, uning ijtimoiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonida umumilmiy va maxsus pedagogik tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va umumlashtirish orqali vatanparvarlik tarbiyasining nazariy asoslari o'rganildi, kuzatish va suhbat metodlari yordamida talabalarning vatanparvarlikka oid qarashlari va munosabatlari aniqlandi. Shuningdek, pedagogik tajriba-sinov ishlari orqali interaktiv metodlar, loyiha faoliyati hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tarbiyaviy samaradorligi baholandi [1].

Olingan ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish jarayonida taqqoslash, tizimlashtirish va xulosalash metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligini ta'minlash maqsadida natijalar sifat va miqdoriy tahlil asosida baholandi. Metodologik yondashuvlarning kompleks qo'llanilishi talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning imkoniyatlarini aniqlash va ularni ta'lim amaliyotiga joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishga imkon berdi [2].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tajriba-sinov Farg'ona davlat universitetining pedagogika yo'nalishi 3–4 kurs talabalarida, jami 78 nafar ishtirokchi bilan o'tkazildi. Tadqiqot maqsadi – talabalarda vatanparvarlik sifatlarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligini aniqlash. Diagnostika oldi va yakuniy bosqichlarda talabalarning milliy qadriyatlarni qabul qilish darajasi, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faolligi o'lchandi. Tadqiqot jarayonida quantitative va qualitative metodlar qo'llanilib, har bir indikator bo'yicha foizlar va o'rtacha ball hisoblandi.

1-jadval

№	Ko'rsatkichlar	Yuqori	O'rta	Past	O'rtacha ball (5 ballik)
1.	Milliy qadriyatlarga munosabat	18	47	35	3,0
2.	Fuqarolik mas'uliyati	22	41	37	2,9
3.	Ijtimoiy faollik	20	44	36	3,0
4.	<i>O'rtacha ko'rsatkich</i>	<i>20</i>	<i>44</i>	<i>36</i>	<i>2,97</i>

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, tajriba boshida talabalar orasida vatanparvarlik sifatleri yetarli darajada shakllanmagan. Aksariyat talabalarning ko'rsatkichlari o'rta va past darajada bo'lib, pedagogik jarayonda yangi va interaktiv metodlarni joriy etish zarurati yuzaga kelgan [6].

Tajriba davomida talabalarga interaktiv mashg'ulotlar, loyiha ishlari, guruh muhokamalari, multimedia vositalari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida tarbiyaviy vazifalar berildi. Ushbu jarayon talabalarning shaxsiy faolligi, mustaqil fikrlash va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga qaratildi.

2-jadval

№	Ko‘rsatkichlar	Yuqori	O‘rta	Past	O‘rtacha ball (5 ballik)
1.	Milliy qadriyatlarga munosabat	31	46	23	3,7
2.	Fuqarolik mas’uliyati	34	43	23	3,8
3.	Ijtimoiy faollik	29	45	26	3,6
4.	<i>O‘rtacha ko‘rsatkich</i>	<i>31,3</i>	<i>44,7</i>	<i>24</i>	<i>3,7</i>

2-jadval natijalari shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tarbiyalash talabalarda vatanparvarlik sifatlarining barqaror va mantiqiy o‘shini ta’minladi. Yuqori darajadagi ko‘rsatkichlar sezilarli darajada oshgan bo‘lsa, past darajadagi talabalarning kamayishi pedagogik ta’sirning samaradorligini tasdiqlaydi. O‘rta darajadagi ko‘rsatkichlarning yuqoriligi esa ba’zi talabalar uchun qo‘shimcha individual yondashuvni talab qilishini ko‘rsatadi

Natijalarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, pedagogika yo‘nalishi 3–4 kurs talabalari orasida vatanparvarlik ko‘rsatkichlarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar muhim rol o‘ynaydi. Ushbu metodlar talabaning shaxsiy faolligini oshirish, guruh muhokamasida ishtirokini rag‘batlantirish va milliy qadriyatlarga asoslangan qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish imkonini beradi. Shu sababli pedagogik amaliyotda mazkur texnologiyalarni tizimli va maqsadli qo‘llash tavsiya etiladi.

Tajriba natijalari shuni ko‘rsatadiki, talabalarning vatanparvarlik ko‘rsatkichlarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar va loyiha faoliyati talabalarning shaxsiy faolligi va mustaqil fikrlashini rag‘batlantirdi, guruh muhokamalari esa ijtimoiy mas’uliyatni oshirdi. Shu bilan birga, multimedia va axborot-kommunikatsiya vositalari milliy qadriyatlarni o‘zlashtirishni samarali qo‘llab-quvvatladi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, yuqori va o‘rta darajadagi ko‘rsatkichlarning oshishi pedagogik yondashuvlarning integratsiyalashgan samaradorligini tasdiqlaydi. Past darajadagi indikatorlarning saqlanib qolishi esa ba’zi talabalarda individual yondashuv va qo‘shimcha rag‘batlantirishni talab qiladi. Masalan, guruh muhokamasi jarayonida kuzatilganidek, ba’zi talabalar faqat passiv ishtirok etgan, shuning uchun ularni faol ishtirokga jalb qilish uchun individual loyiha vazifalari yoki mentorlik tizimi samarali bo‘lishi mumkin.

Shuningdek, pedagogik jarayon davomida talabalarning o‘zaro fikr almashuvi va tajriba muhokamasi ularning fuqarolik mas’uliyati va ijtimoiy faolligini oshirishga yordam berdi. Bu tajribalar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli va maqsadli qo‘llash orqali talabalar orasida milliy g‘urur va vatanparvarlik tuyg‘ularini mustahkamlash mumkin [6,7].

Natijalar pedagogik nazariya va ilgari olib borilgan tadqiqotlar bilan mos keladi: shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, interaktiv va loyiha asosidagi metodlar talabalarning ma’naviy-axloqiy rivojlanishini samarali ta’minlaydi. Shu sababli, oliy ta’lim muassasalarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tarbiyaviy faoliyatning muhim qismi sifatida joriy etish tavsiya etiladi.

XULOSA

Tadqiqot Farg'ona davlat universitetining pedagogika yo'nalishi 3–4 kurs talabalarida, jami 78 nafar ishtirokchi bilan o'tkazildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – talabalarda vatanparvarlik ruhini shakllantirish va rivojlantirish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligini aniqlash edi. Tadqiqot natijalari va tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagogik jarayonda zamonaviy yondashuvlar qo'llanilganda talabalarda milliy g'urur, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faollik sezilarli darajada oshadi.

Tajriba boshida talabalarning aksariyati milliy qadriyatlarni qabul qilish, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faollik bo'yicha o'rta va past darajada edi. Bu holat an'anaviy tarbiyaviy metodlarning yetarlicha samarali emasligini, shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan, interaktiv va amaliy mashg'ulotlarning yetishmasligini ko'rsatdi. Natijalar shuni isbotladiki, talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda faqat nazariy yondashuvlar yetarli emas, ularni amaliy faoliyat bilan birlashtirish zarur.

Tajriba davomida qo'llangan zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan interaktiv mashg'ulotlar, loyiha ishlari, guruh muhokamalari va axborot-kommunikatsiya vositalari talabalarning shaxsiy faolligi va mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam berdi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, yuqori darajadagi ko'rsatkichlar 20% dan 31% gacha oshdi, o'rtacha daraja saqlanib qoldi, past darajadagi talabalarning ulushi esa 36% dan 24% gacha kamaydi. Bu o'zgarishlar zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligini tasdiqlaydi va pedagogik jarayonda ularni tizimli qo'llashning muhimligini ko'rsatadi.

Muhokama natijalari shuni ham ko'rsatadiki, o'rta darajadagi ko'rsatkichlar hali ham mavjud bo'lib, ba'zi talabalar qo'shimcha individual yondashuvni talab qiladi. Shu sababli, pedagogik jarayonda individual loyiha ishlari, mentorlik tizimi, talabalarning shaxsiy rivojlanish rejalari va guruh muhokamalarini kengaytirish tavsiya etiladi. Bu esa talabalarning vatanparvarlik ruhini yanada chuqurroq shakllantirishga yordam beradi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli va maqsadli qo'llash natijasida:

- Talabalar orasida milliy g'urur va milliy qadriyatlarga sadoqat oshadi;
- Fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faollik rivojlanadi;
- Talabalar mustaqil fikrlash, muammo yechish va guruhda ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi;
- Tarbiyaviy jarayon yanada samarali va amaliy yo'nalishli bo'ladi.

Shu bilan birga, natijalar ilmiy adabiyotlar va ilgari olib borilgan tadqiqotlar bilan mos keladi [6,7]. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tarbiyaviy faoliyatning ajralmas qismi sifatida joriy etish tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda zamonaviy pedagogik texnologiyalar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalar va shaxsiy fazilatlarini rivojlantirishda ham muhim vosita ekanligini ko'rsatdi. Bu yondashuvlar oliy ta'lim muassasalarida talabalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. R.H.Jo‘rayev, A.A.Zunnunov Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
2. N.S.Saidahmedov Axborot texnologiyalari asosida ta‘limni tashkil etish. Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
3. B.X.Xodjayev Ta‘lim jarayonida tarbiya va shaxs kamoloti. Toshkent: Pedagogika, 2019.
4. N.S.Saidahmedov Pedagogik amaliyotda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
5. B.X.Xodjayev Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim va tarbiya nazariyasi. Toshkent: Pedagogika, 2020.
6. N.S.Saidahmedov. Axborot texnologiyalari asosida ta‘limni tashkil etish. Toshkent: O‘qituvchi, 2015.